

בס"ד. שיחת* ליל נר חמישי דחנוכה, ה'תשי"ג.

— לתלמידי ישיבות תומכי תמימים דברוקלין, בחדרו הק' —

א. מצות נר חנוכה חלוקה מכל המצוות בשני ענינים:
(א) בכל המצוות ישנו קיום המצוה כתיקונה, וההידור בהמצוה,
אבל אין ענין של הידור מן ההידור.

וראי' לדבר — מדברי הגמרא¹ "הידור מצוה עד שליש במצוה",
והגמרא מוסיפה "עד שליש משלו, מכאן ואילך משל הקב"ה", ונמצא,
שיכולים להדר עד אין שיעור, וכל זה נכלל ב"הידור מצוה".

משא"כ במצות חנוכה ישנה לא רק המצוה עצמה, ולא רק הידור
מצוה, אלא גם מהדרין מן המהדרין.²

(ב) בכל המצוות — מקיימים רוב בני"ק את המצוה עצמה. אבל
במצות נר חנוכה נהגו כל ישראל³ לקיים לא רק את המצוה עצמה, אלא
גם את ההידור, ואפילו את ההידור מן ההידור.

ב. בחנוכה ישנם שני ניסים⁴: (א) נצחון המלחמה, שעל זה תיקנו
הלל והודאה, (ב) נס פך השמן, שעל זה תיקנו הדלקת הנרות.
והענין ד"מהדרין מן המהדרין" הוא (לא במצות הלל והודאה,
אלא) במצות הדלקת הנרות הקשורה עם נס פך השמן.

ולהבין מעלת נס פך השמן על כל הנסים ובכללם גם נס נצחון
המלחמה — יש להקדים ולבאר שבהנהגות שלמעלה מצינו ג' אופני
הנהגות:

(א) הנהגה טבעית. — ההנהגה הטבעית גופא יכולה להיות באופן
נעלה, בהצלחה, אבל, אף שזהו"ע של הצלחה, הרי זה בכל זאת רק
הצלחה שע"פ טבע.

(ב) הנהגה נסית שלמעלה מטבע. ובאופן כזה הי' נצחון המלחמה

(* חלקה הראשון (ס"א-ה) הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א, ונדפס בלקו"ש ח"א ע' 92 ואילך. והמשכה (ס"ו ואילך) — מהנחה בלתי מוגה.
(1) ב"ק ט, ב. 142 ואילך. חט"ו ע' 366 ואילך. חכ"ה ע' 235 ואילך. ח"ל ע' 204 ואילך. ועוד.
(2) שבת כא, ב. וראה בארוכה אג"ק ח"א ע' רכא ואילך.
(3) שו"ע או"ח סתרע"א ס"ב, בהגהת הרמ"א.
(4) ראה השקו"ט בזה — בלקו"ש ח"י ע' 142 ואילך. חט"ו ע' 366 ואילך. חכ"ה ע' 235 ואילך. ח"ל ע' 204 ואילך. ועוד.

בחנוכה — "מסרת גבורים ביד חלשים ורבים ביד מעטים"⁵, שזהו נס שלמעלה מטבע. — אילו הי' הנצחון באופן של גבורים ביד גבורים, הרי זה גם ענין של הצלחה, שהרי זוהי מלחמה, אבל עדיין אין זה נס; אבל "גבורים ביד חלשים ורבים ביד מעטים" הוא נס שלמעלה מטבע.

ג) הנהגה שלמעלה גם מנס — דבר שאינו מוכרח מצד עניני הגוף, או אפילו מצד עניני הנשמה, אלא זהו ענין של הידור, והידור בעניני הנשמה — כפי שהי' בהנס' שמצאו שמן טהור, שזהו ענין הקשור רק עם הנשמה, ויתירה מזה, שהי' רק כדי להראות חיבתן של ישראל (שהרי ע"פ דין היו יכולים להדליק גם בשמן טמא, לפי שטומאה דחוי' או הותרה בציבור, והנס הי' רק בכדי להראות חיבתן של ישראל)⁷.

ג. היות שכל הענינים שלמעלה תלויים בעבודת האדם, ישנם ג' אופנים בעבודת האדם שמביאים ג' אופני הנהגות הנ"ל:

הנהגה טבעית — באה ע"י קיום התורה ומצוות, כמ"ש "אם בחוקתי תלכו וגו' ונתתי גשמיכם בעתם ונתנה הארץ יבולה", וכל שאר הברכות⁹.

הנהגה ניסית — באה ע"י הידור מצוה דוקא; כאשר לא מסתפקים בקיום המצוה רק ע"פ דין, אלא מהדרים בהמצוה, משתדלים שהמצוה תהי' בהידור — אזי נותן הקב"ה "מדה כנגד מדה"¹⁰, הנהגה שלמעלה מהטבע.

אבל אופן ההנהגה הג' — בא ע"י מסירת נפש דוקא, שהוא נעלה יותר גם מהענין דהידור מצוה.

ד. וביאור מעלת המס"נ על הידור מצוה:

הידור מצוה פירושו שהאדם מקיים את המצוה לא בגלל שמוכרח

המלחמה הו"ע הקשור עם הנשמה. ובוה גופא ניתוסף עליו מיוחד בנס השמן —

שבעניני הנשמה גופא הי' זה ענין של הידור (מהנחה בלתי מוגה).

(7) ראה לקו"ש ח"א ע' 81 ואילך.

(8) בחוקתי כו, ג ואילך.

(9) שכן, בשביל מי נברא העולם — אם

לא בשביל יהודים מקיימי תומ"צ (מהנחה בלתי מוגה).

(10) סנהדרין צ, סע"א.

(5) נוסח הודאת "ועל הנסים" בתפלת העמידה וברהמ"ז.

(6) ובפרטיות יותר: גם הנס דנצחון המלחמה חלוק משאר הנסים, שכל הנסים, כמו הנס דיצי"מ והנס דפורים, קשורים עם הגוף (הצלת הגוף או הצלה מיסורי הגוף), משא"כ נס חנוכה קשור עם הנשמה, שהרי הגזירה היתה "להשכיחם תורתך ולהעבירם מחוקי רצונך", ועל זה עמדו בני"י ולחמו מתוך מס"נ, ונמצא, שגם הנס דנצחון

לקיימה, אלא יש לו תענוג ("געשמאָק") בדבר, ועושה זאת מתוך חשק וחיות, ולכן משתדל ומחפש דרכים כיצד לעשות זאת באופן טוב ויפה יותר, אע"פ שאינו מחוייב בכך.

— והמשל לזה מעבד שמקיים פקודת המלך, שאם אין לו געשמאָק וחיות בדבר, ועושה זאת רק מפני שמוכרח לקיים את הפקודה, אזי מקיים הוא את הפקודה כשלעצמה, מבלי להשתדל להדר, כיון שאין לו געשמאָק בזה. משא"כ אם הדבר יקר אצלו ויש לו חיות בדבר, אזי משתדל להדר בזה. —

אבל אעפ"כ, הרי הוא מציאות בפני עצמו; ישנו הגעשמאָק והרצון שרוצה לקיים את המצוות, וישנה מציאותו של הרוצה.

משא"כ מסירת נפש פירושה — שאינו מציאות בפני עצמו כלל, וכל מציאותו היא לקיים רצון העליון.

כוונתו ומטרתו אינה שהוא יהי ה"חושב", ה"מדבר" וה"עושה"; כוונתו ומטרתו היא שהדבר ייעשה, ובמילא, אין אצלו נפק"מ אם הדבר ייעשה על ידו או ע"י אחר; העיקר שהדבר ייעשה.

וע"י העבודה דמס"נ, שמניח את עצמו הצדה לגמרי, ומניח אפילו את נשמתו, והעיקר אצלו הוא קיום המצוה — אזי משלם לו הקב"ה "מדה כנגד מדה", שהנהגה שלמעלה היא באופן נעלה יותר מנס, שזהו ענין שאינו קשור כלל עם מציאות.

ה. וכיון שבחנוכה עמדו בני"ב במס"נ — לכן הי' הנס דפך השמן כדי להראות חיבתן של ישראל, שאין לזה שייכות לענינים של מציאות; ע"י ענין של הידורים — נמשכת ההנהגה של נסים שלמעלה מהטבע, אבל זהו ענין הקשור עם הגוף, עם מציאות. משא"כ ע"י מס"נ, שמניח לגמרי את מציאותו — נמשכת ההנהגה מלמעלה באופן שאינו נוגע כלל למציאות.

וכמו כן לאידך גיסא — שכאשר ההנהגה שלמעלה אינה קשורה עם מציאות, הרי היא מעוררת אצל בני"ב להניח את עצמם מתוך מס"נ. ודוקא ענין המס"נ ישנו בכל בני"ב, אפילו קל שבקלים — כאשר הדבר נוגע בנפשו"י (שלא כמו בענין דתורה, צדקה וכו').

ולכן, בחנוכה, שאז היתה ההנהגה מלמעלה להראות חיבתן של

11) תניא פי"ט. ד"ה אין הקב"ה בא בטרוניא תרפ"ה (סה"מ תרפ"ה ע' רנו ואילך). סה"מ תש"ט ע' 118 ואילך.

ישראל — שענין זה עוררו בני ע"י מסירת נפשם — הרי זה עורר אצל בני את הענין ד"מהדרין מן המהדרין", היינו, לא רק קיום המצוה כתיקונה, ולא רק קיום המצוות בהידור, אלא מהדרין מן המהדרין, הנחת עצמותו וביטול לגמרי.

ולכן יש בנר חנוכה הענין דמהדרין מן המהדרין שאינו בשאר המצוות, וכל ישראל נהגו כן — כיון שכללות ענינו של חנוכה הוא מהדרין מן המהדרין, ביטול לגמרי, שזהו"ע המסירת נפש.

ו. והענין בזה:

בזמן דחנוכה — טמאו כל השמנים שבהיכל¹², והיינו, שטמאו והרעילו ("מ'הָאֵט אָפּגַע'ס'ט") את ענין השכל, ובמילא, לא היתה יכולה להיות ההנהגה ע"פ שכל, והוצרכו לילך מתוך מס"נ שלמעלה מהשכל. שכל — מחייב קיום המצוות כתיקונם, ויתירה מזה, שהשכל מחייב גם קיום המצוות בהידור, כיון שגם ע"פ שכל צריך להיות קיום המצוות מתוך חיות וגעשמצאק, שעי"ז נעשה הידור מצוה; אבל מס"נ — אין השכל מחייב. מס"נ הו"ע שאין לו אחיזה בשכל.

ז. וע"פ הידוע שמכל מועד נמשכת הארה על כל השנה¹³, הרי גם מהמועד דחנוכה צריכים ליקח על כל השנה כולה — שגם קיום המצוות שבכל השנה יהי מתוך ביטול ומסירת נפש, שזהו תוכן הענין דמהדרין מן המהדרין.

זאת ועוד:

ידוע¹⁴ שכל מצוה כלולה מכל המצוות, שלכן "העוסק במצוה פטור מן המצוה"¹⁵. ומזה מובן שמצות נר חנוכה צריכה להאיר בכל המצוות, שגם בהם יהי ענין המס"נ, שזהו"ע דמהדרין מן המהדרין.

ח. האמור לעיל שייך ונוגע לפועל גם אצל תלמידי הישיבה: כללות העבודה של תלמידי הישיבה בלימוד התורה וקיום המצוות יכולה להיות בג' אופנים:

(א) שמירת סדרי הלימוד והנהגה כתיקונה הראוי' לבחור תמים ("אָ ערליכער בחור").

12) תרס"ו ס"ע סח. סה"מ קונטרסים ח"ב תלה,

ב.

13) ראה לקו"ת ברכה צח, ב.

14) ראה סה"מ תרנ"ה ע' לו. המשך

15) סוכה כה, סע"א. וש"נ.

(ב) לא רק ששומר סדרי הלימוד, ומיד לאחר הסדר סוגר את הגמרא או את ספר התניא, אלא הלימוד הוא באופן שאינו מביט על השעון, ולומד גם בזמן הפנוי שמחוץ לסדרי הלימוד (ופשיטא שכל ההכנות, לפני הלימוד ולאחרי הלימוד, אינם בזמן הלימוד אלא בזמן הפנוי), כי, לימודו אינו מפני ההכרח, אלא מפני יוקר הענין.

(ג) לימודו הוא באופן שמניח את עצמו לגמרי, שאינו מציאות בפני עצמו, אלא כל ענינו הוא למלא את שליחותו של הקב"ה — שהרי כל יהודי הוא שלוחו של הקב"ה להאיר את גופו ונפשו הבהמית וחלקו בעולם ע"י האור ד"נר הוי' נשמת אדם"¹⁶, ולכן עבודתו היא שנוגע לו שהדבר ייעשה, ללא נפק"מ אם הדבר ייעשה על ידו אם לאו¹⁷.

וכאשר עבודתו היא באופן של מס"נ, שאינו חושב כלל על עצמו, כי אם שהענין יבוא לידי פועל — שעבודה באופן כזה היא מצד עצם הנשמה, ולא רק מצד הארת הנשמה המלוכשת בגוף ונה"ב — אזי נעשית גם ההנהגה מלמעלה באופן שלמעלה מהטבע וללא אחיזה בטבע כלל, כך שגם כאשר בדרך הטבע אינו רואה שום דרך כיצד לבצע את הדבר, הרי הוא מצליח באופן שלמעלה מהטבע.

ט. וענין זה — הנחת עצמותו מתוך מס"נ — בא ע"י לימוד פנימיות התורה דוקא:

גם ע"י לימוד נגלה תורה ניתוסף חיות בקיום התומ"צ, שירוגש אצלו היוקר דתומ"צ, ועי"ז יקיים את המצוה לא רק כתיקונה אלא גם באופן של הידור מצוה. אבל, הרגש היוקר דקיום התומ"צ הוא רק במדה כזו ששייכת להמציאות שלו.

אבל כאשר לומד פנימיות התורה, שבה מבואר הענין דביטול היש, וגם דרגות נעלות יותר בענין הביטול בעילוי אחר עילוי, אזי מגיע לדרגה כזו שנרגש אצלו היוקר דאלקות מצד עצמו, היינו, לא באופן ש"קרכת אלקים לי טוב"¹⁸, אלא שזהו טוב בעצם, מצד עצמו, ובמילא, עבודתו היא באופן שאינו חושב על עצמו כלל, אלא כל ענינו הוא לקיים רצון הקב"ה.

ואז נעשית גם ההנהגה מלמעלה באופן שלמעלה מהטבע לגמרי — שזוכה ומקבל חוש בעיני חסידות, שירוגש ויונח אצלו ("ער זאָל

16) משלי כ, כז. וראה תניא שם.

17) בזכרון אחדים: אלא שזכה שהדבר

ייעשה על ידו (חסר קצת). — המו"ל.

18) תהלים עג, כח.

דערהערן און באַ אים זאָל זיך אָפלייגן") עניני אלקות — עם היותם למעלה מהשכל לגמרי (שהרי נגלה דתורה היא למעלה משכל אנושי, ופנימיות התורה היא למעלה מהשכל לגמרי), והנחה זו ("דער אָפלייג") תהי' באופן של התאמתות, שיביא לידי "בכך" בפועל ממש, במחשבה דיבור ומעשה, הן בנוגע לעצמו, והן בנוגע להפעולה עם הזולת, להאיר את הסביבה כולה ב"נר מצוה ותורה אור"¹⁹, ומאור שבתורה, זוהי פנימיות התורה²⁰.

וכאשר כל בני מתנהגים באופן כזה — אזי נעשה הענין ד"כליא רגלא דתרמודאי"¹², תרמודאי אותיות מורדת²¹, היינו, שמתבטל ענין המרידה באלקות, ונעשה אור בכל העולם כולו.

י. (ואמר כ"ק אדמו"ר שליט"א:) מנהג ישראל ליתן מעות חנוכה²² (ונתן בידו הק' לכל אחד מהתלמידים שקל אחד).

21) עמק המלך שער קרית ארבע ר"פ קיא (קח, א). קה"י ערך תרמוד.
22) ראה גם שיחת ליל נר חמישי דחנוכה דאשתקד ס"ד (תו"מ ח"ד ס"ע 230 ואילך). וש"נ.

19) משלי ו, כג.
20) ראה פתיחתא דאיכ"ר ב ובפי' יפה ענף שם. ירושלמי חגיגה פ"א ה"ז ובפי' קה"ע שם. המשך תער"ב ח"ג ע' אישכב. סה"מ תרפ"ט ע' 176. וש"נ.